

Üks arvamus ühtse üleriigilise liidu võimalikust toimimisest.

Arvamus on läbi arutatud EMOLi ja ELL ühises töörühmas (Moll, Kasuri, Võigemast, Kirss) ja tutvustatud ELL ja EMOL juhatuse ühine koosolekul 13 .03. 2012 , otsustatud saata kõigile Liitude liikmetele tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks.

Ühe üleriigilise liidu loomise mudelite loomisel analüüsime esmalt valimistulemusi, et hinnata, kas liidu loomisel on võimalik kasutada erakondade mudelit. St. jagada kohad liidu esinduskogus hääle järgi mis erakond sai kohalike omavalitsuste volikogude valimisel.

Alljärgnevas tabelis näeme statistilisi valimistulemusi. Andmed võivad olla mingil tasemel eksitavad, sest me ei tea kui paljud erakonnad või nende nimekirjad esinesid valimisliitude nime all. Seda pole võimalik ka usaldusväärset kindlaks teha.

Tabel 1

	Kohti volikogudes	Osakaal volikogude kohtadest	Sealhulgas naisi	Naiste osa volikogus	KOV arv kus erakond võitis, võttis enim hääli	Kogu juhtimine võiks olla, või on ühe erakonna käes
KE	526	17,1%	118	22,4%	22	14
RE	464	15,1%	145	31,3%	35	15
IRL	384	12,5%	86	22,4%	26	15
SDE	171	5,6%	33	19,3%	9	5
RL	135	4,4%	62	45,9%	16	11
ER -(Rohelised)	2	0,1%		0,0%	0	0
VL – (Valimisliidud)	1 387	45,1%	449	32,4%	118	96
ÜK	7	0,2%		0,0%	0	
KOKKU	3 076		893	29,0%	226	156

Selle tabeli alusel võime teha järelduse, et valimised võitsid valimisliidud. Kuna aga igas omavalitsuses oli oma valimisliit või ka mitu, siis valimisliite tervikuna ei saa käsitleda erakonnana, ning liidu esinduskogus neile kohti eraldada pole võimalik.

Veel statistikat omavalitsusjuhtide kohta valimistulemuste teatavakstegemise järel.

Tabel 2

	Juhte kokku	Naisi	Naiste osakaal juhtidest	Erakonna juhtide osakaal KOV arvust
KE	44	5	11,4%	9,73%
RE	70	10	14,3%	15,49%
IRL	52	7	13,5%	11,50%
SDE	18	3	16,7%	3,98%
RL	32	11	34,4%	7,08%
ER				
VL	236	33	14,0%	52,21%
ÜK				
KOKKU	452	69	15,3%	

Selles tabeli näeme kes olid juhtideks (nii tegevjuhtideks kui volikogude esimeesteks) valitud valimiste järel. Praeguseks on olukord kindlasti teine, sest osa omavalitsusjuhte kes kandideerisid valimisliitudes, on ennast määratlenud mõnda erakonda kuuluvaks, teistes on omavalitsusjuhid muutunud koalitsioonide moodustamise või muutumise tagajärjel.

Järgmises tabelis on konkreetsem statistika omavalitsusjuhtidest nii täitevjuhtide kui volikogu esimeeste osas. Siin on juhtunud huvitav kaasus. Valimiste järel on nii tegevjuhte kui volikogude esimehi omavalitsustes erakondade lõikes täpselt sama arv. Kuigi jaotus meesteks ja naisteks on erinev. Need andmed on võetud valimistulemustest, omavalitsuste kaupa.

Tabel 3

	Tegevjuhte	Tegevjuhtide osakaal KOV	Mehi	Naisi	Volikogu juhte	Volikogu esimeeste osakaal KOV	Mehi	Naisi
KE	22	10%	20	2	22	10%	19	3
RE	35	15%	33	2	35	15%	27	8
IRL	26	12%	24	2	26	12%	21	5
SDE	9	4%	8	1	9	4%	7	2
RL	16	7%	11	5	16	7%	10	6
ER		0%				0%		
VL	118	52%	106	12	118	52%	97	21
ÜK		0%				0%		
KOKKU	226		202	24	226		181	45

Sellest statistikast võib teha järelduse, et erakondade häälte alusel ei ole võimalik liidu esinduskogu, ega muid liidu organeid moodustada, kuna erinevaid valimisliite, mis võitsid valimised erinevates omavalitsustes on enamus. (118 omavalitsuses 226, ehk üle 50%)

Selleks et esindajate arvu liidu esinduskogus määrata kasutame omavalitsuste jaotamist suurusklassidesse ja määrata nendele esindusnormi. Seejärel saame hinnata, kas tulemused on sobivad ja kasutatavad ning valida välja sobivaima.

Variant I

	kuni 5000	5001 - 25000	25001 - 250000	üle 250000	KOKKU
KOV arv	183	38	4	1	226
Esindusnorm	1	2	4	8	
Kohti esinduskogus	183	76	16	8	283

Selle variandi puhul oleks esinduskogu suuruseks 283 esindajat. Siiski tundub selle variandi puhul jaotus klassidesse olevat ebapiisav. Erineva suurusega omavalitsustele võib tunduda esindatus ebapiisav.

Variant II

	kuni 5000	5001 - 15000	15001 - 450000	45001 - 175000	Üle 175000	KOKKU
KOV arv	183	33	6	3	1	226
Esindusnorm	1	2	4	8	16	
Kohti esinduskogus	183	66	24	24	16	313

Selle variandi puhul on jaotus ühtlasem ning suuremad linnad on esindatud paremini. Võib tekkida küll küsimus kas Tallinn ja teised suuremad linnad tahavad nii palju esindajaid esinduskogusse saata. Võib olla peaks lisaks kasutama ka meetodi kus osadel esindajatel on mitu häält.

Variant III

	kuni 5000	5001 - 12000	12001 - 240000	24001 - 42000	42001 - 84000	84001 - 168000	Üle 168000	KOKKU
KOV arv	183	27	11	1	2	1	1	226
Esindusnorm	1	2	3	4	5	6	10	
Kohti esinduskogus	183	54	33	4	10	6	10	300

Viimane variant tundub kõige objektiivsem. Siin eristuvad suured linnad paremini. Tallinn ja Tartu omavad konkreetset esindust. Samas aga Tallinna esindatus võib tunduda proportsionaalselt elanike arvuga liiga väike. Samas on võimalik Suurendada Tallinna esindusnormi sellise hulga, mida Tallinn arvab võimalikuks ära kasutada.

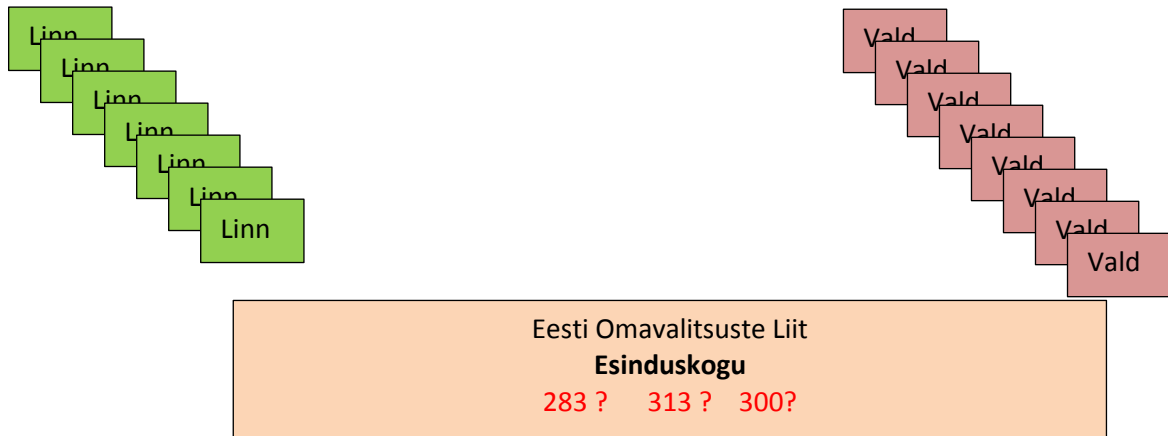
Samas peab aga märkima, et esindatus esinduskogus pole liikmetele kindlasti nii tähtis kui osalemine muudes organites, kuna esinduskogu hakkab otsustama ikkagi üldiseid küsimusi ning valima kinnitama esindusorganeid. Konkreetseid otsuseid hakkab langetama volikogu ja selle proportsionaalsus ning piisav esindatus on tunduvalt olulisemad.

Tabel IV

Omavalitsustüüp	Suurusgrupp	Esindajaid I variant	Esindajaid II variant	Esindajaid III variant
Linnad, sh.		67	95	80
Suured linnad		20	40	26
Keskised linnad		34	42	41
Väikelinnad		13	13	13
Maakonnakeskused		39	59	50
Vallad, sh.		216	218	220
Suured vallad		46	48	50
Keskised vallad		56	56	56
Väikesed vallad		114	114	114
Kohtade arv esinduskogus kokku		283	313	300
Eli liikmed		87	111	101
EMOL liikmed		148	150	150
ML		48	52	49
Suured linnad	42000 <	23,7%	30,4%	26,7%
Keskised linnad	5 000 < > 42 000			
Väikelinnad	< 5 000			
Suured vallad	5000 <	76,3%	69,6%	73,3%
Keskised vallad	2 000 < > 5000			
Väikesed vallad	< 2000			

Tabelis 4 on toodud esindajate kohtade jaotus omavalitsusrühmade kaupa ning praeguste liitude lõikes. Loomulikult on võimalik linnade ja eriti suurlinnade esindatust suurendada esindajakohtade lisamisega. Iseasi kas nad on valmis nii suurt arvu kohti täitma ja kas esindajad ka vajalikul ajal kohal on. Arvestuslikult võib proportsiooni üldjuhul kolmanda variandi puhul pidada kõige õnnestunumaks. Tallinnale on kindlasti võimalik kohti lisada, aga see peab olema tema enda soov. Sellega paraneks ka statistiline suurte linnade esindatus.

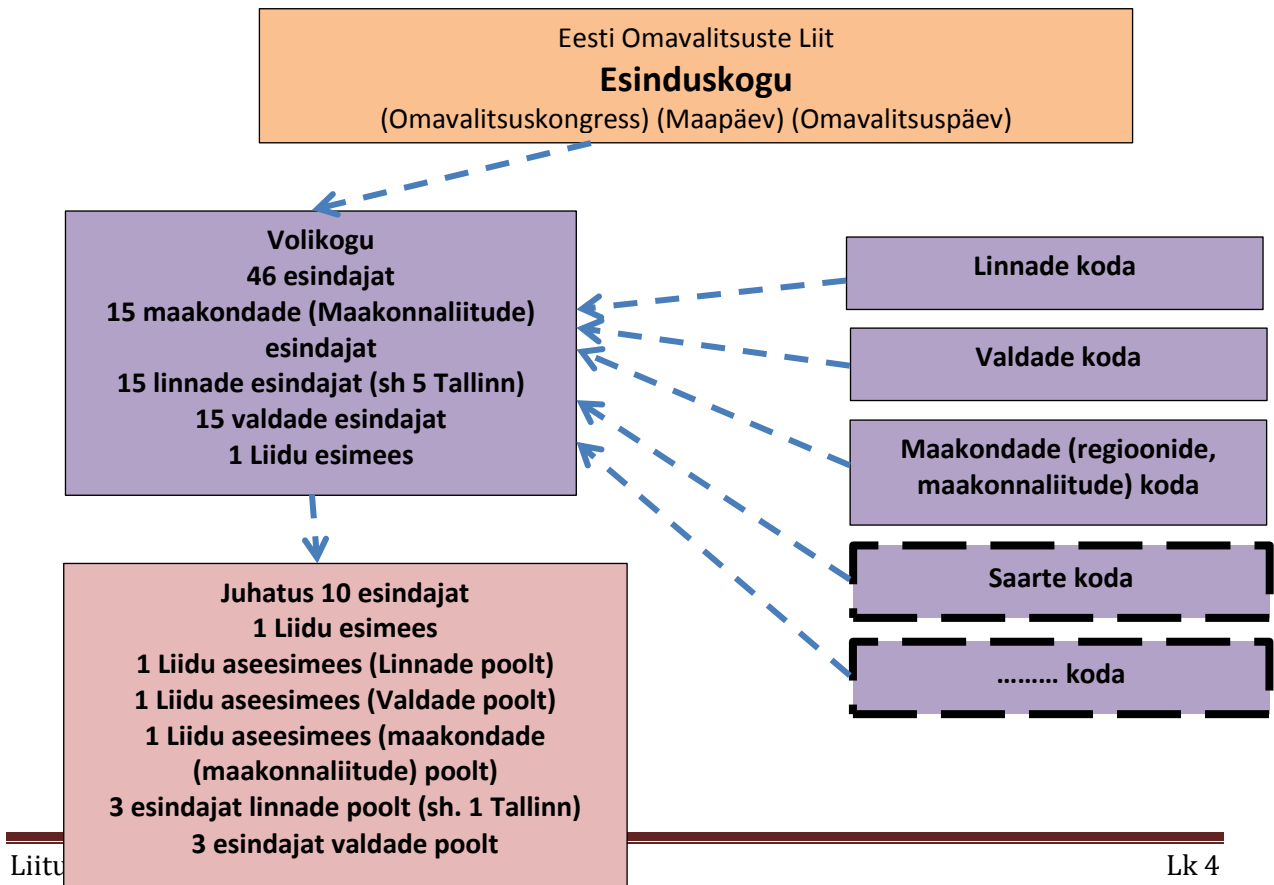
Liidu võimalik struktuur

Esinduskoja moodustamine

Praegused liitude liikmed valivad oma volikogu, valitsuse liikmete hulgast esindaja ja tema personaalse asendaja esinduskogule vastavalt esindusnormile. Esinduskogu koosolekul osaleb esindaja, või tema asendaja. Esindaja ja tema personaalne asendaja samal koosolekul koos osaleda ei saa.

Esinduskogu täidab ülesandeid ja teeb otsuseid vastavalt põhikirjale ja seadusele. **Valib esindajate hulgast Liidu esimehe.**

Volikogu

Liidu volikogu koosneb 46 esindajast.

Nendest viisteist maakondade (maakonnaliitude) poolt. (Liidu liikmed igast maakonnast valivad maakonna omavalitsusliidus liikmete esindajate hulgast ühe, kes liidu esinduskogu poolt määratakse (kinnitatakse) volikogu liikmeks).

15 esindajat määratakse (kinnitatakse) esinduskogu poolt volikogu liikmeks linnade poolt. (Seda võidakse teha moodustades linnade koja, kui selleks on vajadus või soov, või kogunevad esinduskogusse valitud linnade esindajad esinduskogu toimumise ajal ja valivad enda hulgast 10 esindajat. Tallinna linnavolikogu valib enda esinduskogule valitud esindajate hulgast 5, kes kuuluvad vastavalt põhikirjale volikokku ja kes sinna määratakse (kinnitatakse) esinduskogu poolt).

15 esindajat määratakse (kinnitatakse) esinduskogu poolt volikogu liikmeks valdade poolt. (Seda võidakse teha moodustades valdade koja, (kui selleks on vajadus või soov), või kogunevad esinduskogusse valitud valdade esindajad esinduskogu toimumise ajal ja valivad enda hulgast 15 esindajat, määratakse (kinnitatakse) esinduskogu poolt volikogu liikmeks).

Volikogusse kuulub ka liidu esimees volikogu juhina. Otstarbekas oleks muuta Liidu esimehe ametikoht palgaliseks.

Siin on jällegi variandid:

1. Liidu esimees ei kuulu ei volikogusse ega ka juhatusse, ega juhi neid struktuure.
2. Liidu esimees kuulub juhatusse ja juhib seda.
3. Liidu esimees kuulub nii volikogusse kui juhatusse ja juhib mõlemat.

Otsustusprotsessi rohkema arvu esindajate kaasamine võib suurendada omavalitsuste koostöö soovi, samas võib vastutuse muuta ebamäärasemaks.

Samas on võimalus, et volikogu valib enda hulgast volikogu esimehe ja volikogu suurus on 45 esindajat. Volikogu peaks valima endale samuti kaks aseesimeest, et juhtimises osaleks nii linnade, valdade kui maakondade esindaja. (mulle meeldiks see variant isegi rohkem)

Konsulteerides EMOL juhatuse liikmetega tundub vastuvõetavam variant, kus Liidu esimees juhib nii volikogu kui juhatust, olles samal ajal palgaline liidu esimees. Aseesimeesteks oleks üks volikogu ja üks juhatuse aseesimeestest. Soovitavalt kõik erinevatest erakondadest. Hiljem võib seda süsteemi muuta.

Juhatus

Juhatusesse suuruselt on 10 esindajat kes määratakse (kinnitatakse, valitakse) esindusorgani poolt vastavalt linnade valdade ja maakondade (maakonnaliitude) poolt esitatud kandidaatidele.

3 esindajat linnade poolt, sh. 1 esindaja Tallinnast.

3 esindajat valdade poolt.

3 esindajat maakondade (maakonnaliitude) poolt.

Juhatusse kuulub selle juhina ka Liidu esimees.

Juhatus valib ka kaks aseesimeest selliselt et juhtkonnas oleks esindaja nii linnade, valdade kui maakondade poolt.

On ka võimalus, et Liidu esimees ei kuulu ka juhatusse ja juhatuse suuruseks on 9 esindajat. Sel juhul valiks juhatuse oma liikmete hulgast nii esimehe kui aseesimehed ning nii Liidu volikogu esimees kui ka juhatuse esimees samaaegselt Liidu aseesimehed. **(vaata uuesti volikogu koosseisu juures käsitletud Liidu esimehe tegevuse variante)**

Volikogu ja juhatuse kõrval Liidu struktuuri skeemil on kujutatud ka kojad:

1. Linnade koda
2. Valdade koda
3. Maakondade (Maakonnaliitude) koda
4. Saarte koda
5. koda

See on otstarbekuse ja otsuste koht põhikirjas. Nähtavasti on küsimusi mida erinevad omavalitsustüübid ja huvirühmad soovivad omavahel kooskõlastada ja esitada oma konkreetset ettepanekud juhtorganitele otsustamiseks. Samas oleksid nad ka nende küsimuste lahendamisel survegrupid ning lobistid. Ühelt poolt muudab see otsustusprotsessi pikemaks, teisalt kajastab paremini erinevate huvigruppide soove, vajadusi ja õigusi. Ka esindajate valimisi arvesse võttes oleks kodade moodustamine otstarbekas. Põhilised kojad, linnade valdade ja maakondade kojad võiksid olla kohustuslikud ja muud kojad võimalikud.

Sealjuures on kõige keerulisem kajastada põhikirjas maakondade koja (omavalitsusliitude) osa põhikirjas, arvestades praegu kehtivat seadusandlust.

Kojad peaksid oma liikmete hulgast valima ka koja juhtkonna. See võiks olla põhikirjas kajastatud võimalikult vähesel määral. Kas koda valib omale juhatuse või ainult esimehe, aseesimehed, või muud organid. Sellest võiks sõltuda esindatus liidu organites. Kui koja esimees on valitud oleks tema ka koja esindajana üks vastava tüübi omavalitsuste esindaja volikogus. Samas võiks kojad seda arvestada ka esindajate valimisel juhatusse.

Üheks võimaluseks juhtimise korraldamisel oleks ka esinduskogul esimehe valimise kõrval talle aseesimeeste valimine kodades. Iga koda valib oma esindajate hulgast koja esimehe, kes saaks liidu aseesimeesteks.

Otsuste protsess

Otsused esinduskogus võetakse vastu osalejate hääleteenamusega, va. Seaduses määratud juhud. Volikogus ja juhatuses peaksid otsused üldjuhul olema konsensuslikud, st. otsuse vastuvõtmisel ei tohi keegi olla selle otsuse vastu (suhteline konsensus). See nõuab küll tegelikkuses piisavalt pikka aega otsuste läbitöötamisel, samas annaks kõige optimaalsema tulemuse, mis on kasulik suuremale osale liikmetest (omavalitsustest). Sellepärast on ka volikogu ja juhatuse koosseisud püütud viia võimalikult ratsionaalseks, et vähendada võimalikku vetostamist ja enamushääletust. Esindajate valimise, (määramise, kinnitamise otsused toimuksid esindusorganites osalejate enamuse otsuse najal. Siin oleks iga koja sisemine töö väga tähtis, kindlustamaks oma esindajate kohalolekut. Kui volikogu või juhatuse koosolekul suhtelist konsensust ei saavutata, st keegi on otsuse vastuvõtmise vastu, saadetakse otsus sama organi uuele arutelule järgmiseks koosolekuks. Kui ka siis konsensust ei saavutata, saadetakse vajadusel juhatuse mittevastuvõetud otsuse eelnõu arutamiseks ja vastuvõtmiseks volikogusse, või lõpetatakse menetlus. Volikogus konsensust mittesaavutanud otsuse eelnõu, mis ei saavutanud konsensust ka teise arutelu järel, võidakse saata erakorralisele või korralisele esindajate koosolekule otsustamiseks või jäetakse antud küsimuses otsus vastu võtmata.

Liikmemaksud

Liikmemaksud probleem on sama keerukas kui juhtorganite koosseis, see peaks ühelt poolt tasakaalustama esindatust juhtorganites, teisalt aga kindlustama liidu juhtimise ja tegevuse piisava finantseerituse piisava, professionaalse tegevkoosseisu ülapidamiseks, liikmetele vajalike teenuste osutamiseks ning nende esindajatele professionaalsete otsuste ettevalmistamiseks.

Kõige lihtsam variant oleks ühesugune % liikme eelarve mahust. See tagaks kõigi omavalitsuste eelarvetele ühesuguse surve koostöö tegemisel. Samas aga omavalitsused vaatavad tavaliselt liikmemaksu suurust arvuliselt ja osakaalule eelarves või mingites tuludes tähelepanu ei pööra. Seega soovib Tallinn kindlasti erikohtlemist, nii nagu see toimib praegu linnade liidus. Kui me võtaksime aga aluseks Tallinna tänase liikmemaksu linnade liidus ja selle osa tema eelarves, ning võtaksime selle aluseks kõigile liikmetele, ei koguks me sellisel hulgal liikmemaksu kui praegu kahe liidu peale kokku, ning liitude ühendamisest poleks erilist kasu, kuna tegevaparaadi professionaalsust ja mahtu pole võimalik tõsta vaid seda tuleks hoopis vähendada.

Konkreetsed liikmemaksude arvutused lisatakse asialgsete arvamuste saamise järel.

Lugupidamisega

Märt Moll

Töörühma liige